

zeneakadémiai tanulmányaim idejéről, kedves néhai tanáromtól, Dr. Ujfalussy Józseftől hoztam magammal. Az egyik órán felírta a táblára: cantare (énekelni) – incantare (varázsolni). A zene és a varázslás szorosán összefügg. És az emberi léleknek szüksége van erre az elvarázsolts, megemelkedett állapotr.

■ *Hogyan kezdtétek, mi volt az első program?*

– Liszt születésének kétszázadik évfordulóján, 2011-ben egy olyan műsorral akartunk előállni, amely egyrészt megismerteti a fiatalokkal Liszt Ferencet (különös tekintettel magyarságtudatára, a magyar történelemhez és kultúrához való kötődésére), másrészt bebizonyítja a fiatal közönség számára, hogy a komolyzene számukra is érdekes és élvezetes lehet. Az első előadás legelején nyilvánvaló volt, hogy a kamaszok többsége nem érdeklődik a komolyzene iránt, életében nem volt még szimfonikus zenekari koncerten. Ott ültek velem szemben, hátradőltek, és az látszott az arcukon, hogy „úristen, megint egy kötelező program, amire el kellett jönni”... Én azonban biztos voltam benne, hogy nagyszerű lesz a produkció, hiszen mindent megtettünk érte, alaposan előkészítettük, eleget próbáltuk, és a gyönyörű zenéknek, táncoknak, jelmezeknek, a filmrészleteknek, a szövegeknek hatniuk kell. Az pedig életem egyik legcsodálatosabb élménye volt, amikor alig néhány perccel az előadás kezdete után már azt láttam, hogy mindenki előre dőlve, kerek szemekkel figyel és hegyezi a fülét. Vagyis hatott a varázslat. A kamaszok a végén lelkesen tapsoltak, és ez minden egyes csoport esetében

megismétlődött. (Nyilván hamar elterjedt a híre, hogy valami nagyon jó történik a Zeneházban, mert az idegenkedést a későbbi csoportoknál már az első percekben is alig lehetett tapasztalni.) Odajöttek hozzánk azok az igazgatók is, akik kezdetben elneveztek a kötelező programot, és köszönetet mondtak, azt kérdezve, nem lehetne-e süríteni a programokat. Ma már, amikor negyedik esztendeje rendezzük ezeket a sorozatokat, érzékelhető, hogy a diákcsoportok várják, mikor jöhetnek el a Zuglói Zeneháza. Ünneplőbe öltözve, fegyelmезetten ülnek be a széksorokba, és utólag is megfogalmazták, milyen sokat kaptak az előadásoktól. Sok szívmengető levelet kapunk. Számomra ez a Felfedezőúton elnevezésű program az egyik leggyönyörűbb feladat, amiért hálás vagyok Záborszky Kálmánnak, holott rendkívül sok előkészítő munkát és nagy teherbírást igényel, hiszen 10 nap leforgása alatt 18 hangversenyen kell a tőlünk telhető maximumot nyújtjanunk.

■ *Hogyan követték egymást az egyes évek programjai?*

– A 10–18 éves korosztály számára 2011-ben valósult meg az első műsorunk Lisztről, ezt egy Erkel-összeállítás követte, majd Hadyn és Brahms jött (hogyan hatottak a magyar táncok a két komponista zenéjére), most pedig Beethoven és Magyarország kapcsolatáról zajlik hangversenysorozatunk. Arra számítunk, hogy ha minden évben megvalósul egy hangverseny, idővel ezeknek az élménye és ismeretanyaga egymásra épül a gyerekek tudásában és ízlésvilágában. Tegyük hozzá: építünk az iskolai történelem- és irodalom-oktatásban általuk

tanultakra is, hogy amit tőlünk kapnak, ilyen értelemben is termékeny talajra találjon. És persze itt, ebben a sorozatban is „összművészetiek” a törekvéseink: nemcsak zene szól, de tánc, vetített kép, film, irodalom, képzőművészet is szerepet játszik a komplex élmény kialakításában. Arról nem beszélve, hogy egy kitűnő együttes, a Szent István Király Szimfonikus Zenekar játszik nekik, magas színvonalon! Évente kétszer 18, azaz összesen 36 koncert valósul meg Zugló nagycsoportos óvodásainak, általános iskolásainak és középiskolásainak zenei neveléséért. Én vagyok a szerkesztő-műsorvezető, de a kicsiknek rendezett programokon van egy kitűnő játékmester párom is: Szerényi Béla népzeneész, aki megénekelte a gyerekeket, kihívja néhányukat a színpadra. Erre az interaktivitásra az 5–10 éves korosztálynak nagy szüksége van ahhoz, hogy az előadás valóban élménnyé váljék számára. A kerület örömmel fogadta a tevékenységünket: mostanra már tisztán látják, milyen fontos missziót teljesítünk. Az ilyen típusú koncertjeink száma már meghaladta a 125-öt, és eddig összesen 37 000 gyermek, illetve nagyobb diák nézőnk volt a program során. Az az álmunk, hogy ez máshol is megvalósuljon, természetesen a lehető legmagasabb színvonalon, mert a gyerekeknek csak a legjobb elég jó, ahogyan erre Kodály is figyelmeztetett. Az lenne az ideális, ha az egész országban minden gyereknek megadatna az a lehetőség, ami itt Zuglóban megadatik. Kiváltságosnak érzem magam, hogy egy ilyen misszióban alkotó módon vehetek részt.

Csengery Kristóf

Haldokló hivatás?

Impresszálás az Interkoncert évei alatt és a XXI. században

Temérdek művésszel és együttessel dolgozott, sokan neki köszönhatték első külföldi turnéjukat. Gergely Mária az Interkoncert főosztályvezetőjeként irányította a vendégzerepléseket, később pedig életre hívta saját ügynökségét, a Gergely Artsot. Zeneéletünk jelentős szereplője volt sok évtizeden keresztül, egészen az idén bekövetkezett haláláig. Emlékét idézve az Interkoncert szerepéről, az impresszálás egykori és jelenlegi helyzetéről beszélgettünk Zimányi Zsófiával, Gedényi Ildikóval, Bíró Csillával, Kovács Gézával és Mérei Tamással.

Az Interkoncertnél hármuk között osztották fel a műfajokat: Gergely Marihoz tartoztak a nagyegyüttesek, Gedényi Ildikó dolgozott a szólistákkal, karmesterekkel és kamarazene-kezekkel, Zimányi Zsófiáé pedig az opera volt.

„Ez a nagy szervezeti átalakítás 1974-ben történt” – meséli **Gedényi Ildikó**, aki több mint negyedszázadon keresztül, huszonhat esztendő át dolgozott az Interkoncert munkatársaként. „Ezt megelőzően ugyanis földrajzi területek szerint foglalkoztunk a művészekkel. Nagy vendégjárás folyt abban az időben, hiszen olyan művészeket hoztunk

el, mint Yebudi Menubin, David Ojsztrab, Claudio Abbado vagy Benjamin Britten. Nem volt túl nagy a devizakeretünk, de igyekeztünk a legjobbakat meghívni. Természetesen mi foglalkoztunk azzal is, ha nagyzenekarokat, előadókat utaztatni kellett. Az éves szerződéssel rendelkező művészek szintén bozzánk tartoztak, például a német színbázisba nagyon sok kórus-tagra, zenészre volt szükség. Abban az időben egy fiatal szólista sokkal könnyebben tudott elindulni a pályán, hiszen rendszeresen megszerveztük az Interforumot. Eleinte minden évben, később három évenként a hazai kastélyok valamelyikébe meghívtuk a külföldi impresszáriákat, valamint a szakcsajtót, s bemutatkozhattak előttük a tebenséges, hazai muzsikusok. Így indult többek között az ifjú Kocsis Zoltán, Schiff András pályája...”

Gedényi Ildikó már több éve a szervezet tagja, Gergely Mari kollégája volt, amikor Zimányi Zsófia is az impresszálással foglalkozó iroda munkatársa lett.

„Gergely Marinak köszönhettem, hogy az Interkoncerthez kerültem” – meséli **Zimányi Zsófia** – az édesanyám ugyanis a Magyar Állami Operabáz művészeti titkáraként dolgozott. Ő tartotta a kapcsolatot az Interkoncertes kollégáinkkal, akik a külföldi művészeket szerződtették. Utolsó éves egyetemista voltam, amikor egy nap édesanyám azt mesélte, Mari megkérdezte tőle, nem tud-e valakit, aki most végzi az egyetemet és két nyelvvizsgával rendelkezik. Bővítik ugyanis az Interkoncertet, és fiatalokat keresnek. Bár voltam próbatanításon a Veress Pálné Gimnáziumban, ami jól is sikerült, inkább a kulturális területen szerettem volna dolgozni. Jelentkeztem hát, és fel is vettek. Akkor még erősen két külön részre oszlott a cég, Mari a komolyzenei részleget vezette, emellett pedig létezett a könnyűzenei terület, amelyhez a pódium és a vendéglátós zenészek tartoztak.”

Akkoriban a Semmelweis utcában volt az irodájuk, s még elkülönült a könnyű és a komoly részleg, ez utóbbi fent, a IV. emeleten helyezkedett el. Ahogy Zimányi Zsófia visszaidézi, ő akkor a többi fiatallal a földszinten ült, szobájukban nyolc íróasztal kapott helyet, s ők foglalkoztak a közel kétezer, éves szerződéssel rendelkező könnyűzenészzel, az Omegától kezdve Koncz Zsuzsán át egészen Korda Györgyig. „Mivel angolul és németül beszéltem, megkaptam Nyugat-Németországot, Ausztriát, Svájcot, Hollandiát. Rengeteget tanultam már az első napoktól kezdve. Akkoriban ez a részleg hozta a pénzt, a 'megvetett'

könnyűzenei osztály. A komolyzenére inkább a presztízs miatt volt szükség... Amikor aztán megtörtént a műfajok szerinti átalakulás, Gergely Mari akkor is megmaradt főosztályvezetőnek. Az Interkoncert meghatározó személyiségeként dolgozott a szervezetenél töltött ideje alatt.”

Zimányi Zsófia maga is rengeteg vendégszereplésen kísért együtteseket mindeneként, hiszen nemcsak a meghívó féllal kellett a kapcsolatot tartania, hanem szükség esetén segítenie kellett a színpadépítésben, az elveszett útlevelek megtalálásában vagy abban, hogy a művész meg tudja vásárolni az áhított szuvenírt...

„A mi szakmánkról senki sem biszi el, hogy ez egy szakma. Pedig a nyelvtudáson kívül nagyon sok más dolog is kellett ahhoz, hogy valaki sikeres turnékat vezessen... Szinte mindenki, aki ma még a szakmában dolgozik, az Interkoncertnél kezdte, hiszen ott lehetett csak ennek a mesterségnek a fortélyait megtanulni. Az aranykornak lehettem részese, az ott töltött, 19 esztendő alatt. Egyébként már 1987-ben értekezletek kezdődtek arról, hogy mit, hogyan lehetne csinálni, érzékelhető volt, hogy változások következnek be. Sok beszélgetés folyt arról, hogy mit kellene tenni azért, hogy a cég egyben maradjon. Külföldön is dolgoztak ilyen nagy ügynökségek, mint a miénk, de sok olyan ország volt, ahol inkább kisebb léteztek... Erről rengeteget vitatkoztunk. Akkor vetődött fel bennem, hogy úgy kellene átszervezni az Interkoncertet, mint egy ügyvédi munkaközösséget. Minden művész válogathatna, mehetne ahhoz a kollégához, akivel ő szeretne dolgozni. Ezt az elképzelést azonban lesöpörték az asztalról. Én azonban már akkor is azt gondoltam, ha mindez nem valósul meg, ha nem biztosítunk az előadóknak kellő szabadságot, akkor – ha már megtehetik –, el fognak menni...”

Zimányi Zsófia ahogy elkezdődött az átalakulás, és önállóan is lehetett céget alapítani, megvált az Interkoncerttől.

„Az ötlet azonban nem tőlem származott. Polgár László keresett meg azzal a gondolattal, hogy hozzunk létre egy ügynökséget, amelynek Kincses Veronika, Kováts Kolos, Gulyás Dénes lenne még tagja. Örültem az ötletnek, az addigi munkásságom visszaigazolásának tartottam, hiszen akkor már közel 15 esztendeje irányítottam az operacsoportot. Így született meg 1989-ben a Pentaton Koncert és Művészügynökség. Ez volt Közép-Európa első magán művészeti ügynöksége.”

Ezt követően az Interkoncertből egyre töb-

ben távoztak. Korábban az iroda költségvetési szerv volt, így az állam eltartotta, a rendszerváltást követően azonban korlátolt felelősségű társasággá vált, egyre csökkenő bevétellel. Aztán végül elérte a felszámolást...

„Gergely Mari is létrehozta 1990-ben a saját ügynökségét, a Gergely Artsot, amelyben Németh Erzsivel dolgozott. Amikor aztán átvettem a Budapesti Tavasz Fesztivál irányítását, számos művészt, produkciót ajánlott, ezek közül a tervek közül sok meg is valósult.”

A Pentaton az első években operaénekesek és művészeti együttesek külföldi közvetítésével foglalkozott, majd koncertszervezéssel, fesztiválokkal, nemzetközi koprodukciós projektekkel is színesítették a palettát. Lőrinczy György 1996-ban vette át a cég ügyvezetését, s egyre fontosabb szerepet kapott az Operettszínházzal történő együttműködés is.

„Az ügynök szövetség elnöke is voltam, akkor, amikor a legtöbb ilyen cég működött, 15-16 komolyzenei ügynökség. De be kell valljam, csalódtam, mert én is azt hittem, hogyha Magyarországon megtörténik a rendszerváltás, és elkezdünk úgy működni, mint egy másik, kapitalista társadalom, akkor az impresszáriós irodák ugyanolyan szerepet látnak majd el, mint külföldön. Ez azonban nem így történt. A művész sem szokta meg, hogy ügynökön keresztül szerződjön, a zenekarok sem irodákon keresztül kérik fel az előadókat. Sajnos, a gázsik sem olyan nagyságúak, amelyekből még nyugodtan lehetne ügynöki jutalékot fizetni. Külföldön a promotálistól kezdve, rengeteg feladatot betöltenek az impresszáriós irodák. Itthon azonban nagyon kicsi a piac, mindenki ismeri egymást. A világ is nagyon megváltozott. Annak idején az, hogy egy művészről DVD szülessen, jelentős kibívást jelentett, most megcsinálja magának mindenki. Korábban előénekléseket kellett szervezni, ma már az előadók elküldik az anyagukat vagy feltöltik az internetre. Úgy látom, ez a folyamat nemcsak nálunk jellemző, de mivel a tőlünk nyugatra fekvő országokban mindez évszázados hagyományokkal rendelkezik, ott nehezebben bomlik le a rendszer. Itthon azonban egyre fogynak az ügynökségek. Haldokló szakmának tartom már az impresszálást...”

Arra a felvetésre, hogy ilyen környezetben minek köszönheti a Pentaton, hogy töretlenül működik, és idén már a negyedszázados fennállását ünnepelheti, a következőket feleli:

„Nem akarok álszerény lenni. A szakértelem igenis számít. Másrészt át is alakult a Pentaton tevékenységi köre, sokat foglalkozunk az Operettszínházzal, a magyarországi rendezvényekkel. Jelentős szerepet kapott a jogok képviselője is. Az ügynökség ma már kevés szólistával foglalkozik, nagyon megnézik a kollégáim, ki az, akit egyéni művészként átvessznek. Igyekszünk alkalmazkodni a változó piachoz. Másként nem lehet talpon maradni.”

Némileg bizakodóbban nézi az impresszálás jövőjét **Gedényi Ildikó**, aki még 1988-ban vált meg az Interkoncerttől, amikor a szervezetnek megszűnt a monopolhelyzete. Attól az évtől kezdve a Pesti Vigadónál foglalkozott a művészek menedzselésével. Egyre többet dolgozott a Budapesti Fesztiválzene-karral is, így amikor 1992-ben állandóvá vált az együttes, Fischer Iván felkérte a társulat programigazgatójának. Ekkor, hogy továbbra is képviselhesse a művészeit, hívta életre saját ügynökségét, a Budapest Artists Managementet. Ő foglalkozott többek között a Danubia Zenekarral is.

„Amikor megszűnt az Interkoncert, mindenki azt gondolta, minek neki ügynök, elintéző magának mindent... Héja Domonkos viszont felkért, képviseljem, és így az együttesét is vállaltam. Nyolc közös évünk alatt számos külföldi vendégszereplést szerveztem a társulatnak. Sok előadóval dolgoztam az ügynökségem alapítása óta eltelt, több mint két évtizedben.”

Bár az utóbbi években erre nem sok ideje jutott, hiszen a Művészetek Palotájának már akkor a munkatársa lett, amikor még fel sem épült ház. A Müpában 2003 óta tevékenykedik, s jelenleg is ő foglalkozik a nagyzenekarokkal. Az egyik legkedvesebb projektje volt a Budapesti Wagner-napok sorozata, amelyet ő indított el Fischer Ádámmal.

Gedényi Ildikó, aki a Magyarországi Művészeti Ügynökségek Szövetségének is elnökségi tagja, nagyon jól ismeri az itthoni nehézségeket. Számos alkalommal átélte már azt, hogy közös munkába kezdett egy fiatal művésszel, és mire eredményeket értek el, jött egy külföldi impresszárió, az előadó pedig átszereződött hozzá... Ő is látja azt a tendenciát, hogy egyre több előadó veszi a maga kezébe a dolgai intézését vagy a saját titkárára bízta. Sokan pedig – ha választaniuk kell – akkor egy nagy sok-sok évtizedes hagyománnyal rendelkező ügynökséget választanak.

Mégis szerinte az impresszáriónak az internet korában is van létjogosultsága, éppen azért mert napjainkban óriási a túlkínálat.

Nagyon nehéz választani, ezért a hangversenyrendező inkább megbízik egy ügynökség véleményében, elfogadja a javaslatait, mert nincs ideje minden hozzá beküldött anyagot végignézni. Azért is fontos a tevékenységük, mert a zenei versenyek is devalválódtak. Ha valaki nyer egy díjat, ez még egyáltalán nem jelenti azt, hogy kellően felhívja magára a figyelmet, s a győzelemmel a karrierje is elindul. Itt ugyancsak szükség van egy segítőre, aki az első helyből kihozza a lehető legtöbbet.

„Látszódik persze az is, hogy a műfaj egyre jobban előregszik... Németországban például korábban egy ügynök tíz koncertes kamarazenei turnét tudott szervezni, most jó, ha egy-egy hangverseny létre jön. Eltűnőben a közönség. Már a lemezcégek sem érdekeltek abban, hogy reklámozzák, 'felépítsék' a művészeiket.

Szerencsére azért most is akadnak olyan speciális kollégiumok, amelyeken az impresszálás titkairól lehet tanulni. Úgy vélem, ez a hivatás is változik, átalakul, új mód-szerekkel gazdagodik, de a XXI. században sem tűnik el.”

* * *

„Az együttesek a turnészervezést is a saját kezükbe vették”

„Az Interkoncert szinte egyszerre született a Filharmóniával – meséli Kovács Géza, a Nemzeti Filharmonikus főigazgatója – 1952 januárjában, Rákosi Mátyás aláírta azt a kormányrendeletet, ami létrehozta a zenei rendezvényvel foglalkozó intézményt, először ugyanis azt gondolták, hogy az Országos Filharmónia intézi majd a zenei exportot és importot, de hamar rájöttek, szükség van ehhez egy külön szervezetre. Mi mindannyian, akik a XX. század második felében váltunk művészeti menedzserekké, zenekarokkal foglalkozó szakemberekké, kapcsolatban álltunk az Interkoncerttel. Ez volt ugyanis az egyetlen, állami fenntartású szervezet, amelynek joga és lehetősége volt művészeket szerződtetni és utaztatni. Ez az intézmény foglalkozott a professzionális művészekkel, s a kötelékében lehetett megtanulni az impresszálás fortélyait. Akkoriban nem létezett még ilyen képzés, bölcsészek, közgazdászok, különböző előképzettségű diplomások váltak menedzserekké. Persze az élen nem szakember, hanem – a kor szokásai szerint – megbízható káder állt. A Filharmóniát például a partizán múltú Lakatos Éva vezette, szerencsére tisztességesen, és hozzáértő emberekkel vette körül magát. Az Interkoncert élen változtak a vezetők, de olyan szakember gárda

nőtt föl, amelynek tagjai nyugati utazásaik során megtanulhatták, hogyan működik a menedzselés ott, ahol ennek évszázados hagyományai vannak. Mindannyiunk egyikős-előképe Jobann Peter Salomon, a német hegedűs és impresszárió, aki Eszterházáról Londonba csábította Haydnt, és világhírűvé tette. Abban a korban ugyanis abban a városban már konkuráló hangversenyrendező cégek dolgoztak, akik egymástól csábították el a művészeket...

Visszatérve az Interkoncertre, az intézménynek pezsgő művészeti aranykort köszönhetünk, hiszen óriási volt itthon a vendégjárás, olyan sztárok adták egymásnak a kilincset, mint Zubin Mehta, a fiatal Pavarotti, Stokowski. A bazai együttesek sokfelé utazhattak, olyan fiatal művészeknek indult el a világkarrierjük, mint Kocsis Zoltán. A szervezet nagy vívmánya volt az Interforum, amelyet bazai kastélyokban tartottak, és rengeteg menedzser, impresszárió előtt mutatkozhattak be a fiatal tehetségek. Ez ma már elképzelhetetlen...

A nyolcvanas évekre aztán nyilvánvalóvá vált, hogy a rendszer recseg-ropog. Az Interkoncert költségvetése is egyre szűkebbé vált, így a lehetőségei beszűkültek. Aztán, az évtized végére a gazdasági törvény lehetővé tette a magántulajdonú vállalkozások létrejöttét. Nem véletlen, hogy a legjobb erők, Gedényi Ildikó, Zimányi Zsófia, majd Gergely Mari is, távoztak az intézménytől. Majd mások is létrehozták a maguk művészeti menedzsmentjét, abban a reményben, hogy fel tudják virágoztatni ezeket a vállalkozásokat. Nem így történt. Az elmúlt negyedévszázad valahogy úgy hozta, hogy Magyarországon mégsem nyújt ez a hivatás biztos megélhetést. Pedig nagy lelkesedéssel hoztuk létre 1991-ben a Magyarországi Művészeti Ügynökségek Szövetségét, amelynek alakulásakor másfél tucatnyi, bizakodó, elhivatott tagja volt. Én magam az etikai kódex kimunkálását vállaltam. Aztán szép lassan, ez a szervezet szükségszerűen egybeolvadt a Magyarországi Hangversenyrendezők Szövetségével. Be kellett látni sajnos, hogy a bazai piac nagyon szűk. A művészeti menedzsmentek nem várt lelassulása több okra vezethető vissza. A legnagyobb fogyasztók, a zenekarok ugyanis létrehozták a saját képviselőiket. Korábban, érkezésem előtt, az akkori Állami Hangversenyzenekarnál a Gergely Arts látta el a nemzetközi képviselet. Mivel azonban a MÁV Szimfonikusoknál igazgatásom alatt már önállóan intéztük ezeket az ügyeket, ezt a gyakorlatot kívántam az új együttesemnél is folytatni. Így nem kötöt-

tünk kizárólagos szerződéseket, mert ez el-
lenkezett a piaci érdekeinkkel. De biztos,
hogy ez a hazai ügynökségeknek érvágást
jelentett...

Nebezen hiszem, hogy ma az imp-
resszálásból meg lehet élni Magyarorszá-
gon. Az internet korában ugyanis sokan
nem értik, hogy miért van szükség közvetí-
tőre, ráadásul a zenekarok is hangver-
senyrendezőként lépnek fel, a saját kon-
certjeiket maguknak szervezik, sokszor
közvetlenül megkeresik a művészt. Nálunk
a nemzetközi ügyekkel külön munkatárs
foglalkozik, másfél évtizede Kováts Kriszta
látja el ezt a feladatot. Örülnék pedig, ha
itt is felépülne egy olyan komoly, virág-
zó menedzsmenti rendszer, mint például
Nyugat-európában, vagy Amerikában, de
reménytelennek tűnik... Valahogyan a Kö-
zép-Európai régióban nem alakult ez ki, s
ennek az is az oka, hogy mindig az állam-
tól várunk megoldást. Közpénz nélkül
ugyan sehol nem nagyon működnek a
művészeti intézmények, de felénk ott is az
államtól várunk megoldást, ahol magunk-
nak kellene talpra állni. Errefelé valahogy
a szabadpiaci, polgári rendet feltételező,
művészeti menedzseri rendszerek nem ala-
kultak ki... Igyekeztem persze a magam
szerény eszközeivel a nemzetközi vérkerin-
gésbe is bekapcsolni a magyar ügynöksége-
ket, így néhány évvel ezelőtt a Müpában
rendeztük meg a IAMA – a Művészeti Üg-
nökségek Nemzetközi Szövetsége – éves kon-
ferenciáját. Sajnos, sokat ez sem segített...

Az Interkoncertre, mintegy olyan előképre
néztek, amely a mostanától gyökeresen
különböző rendszerben, nagy szakmai fel-
készültséggel és legfőképp eredményesen
végezte a munkáját.

Gergely Marira pedig mindig úgy emlék-
szem vissza, mint egy kiváló impresszárió-
ra, aki több nyelven beszélt, remekül intéz-
te az ügyeket, jó üzletember volt, s nagyon
korrekten lehetett vele dolgozni. Ügynöksé-
gével – ha nem is volt kizárólagos szerződés-
sünk – sok turnén vettünk részt. Egy eltűnő
korszak utolsó képviselői közé tartozott.

* * *

„Rengeteget számít, hogy nem London- ban van az irodánk”

Hét esztendővel ezelőtt hatalmas lelkesedé-
ssel kezdte felépíteni saját ügynökségét Bíró
Csilla. A Starlet Music Management óriás
plakátokon hirdette fiatal művészeit, akik
koncertsorozatokon is bemutatkoztak. Szép
karrierük indultak útjukra, öt év után, 2012-
ben aztán új névvel folytatta az iroda, Bíró
Music Managementté vált. Már nem csak a

„EBONY AND IVORY”

Határon lefülelt hangszerek, EU-s megoldás

Nem volt az oly rég, mikor eleink egy-egy
jól sikerült mamutlakoma után erjedt gyü-
mölcsöktől fényes jókedvre derülve az elej-
tett óriáslemlős agyaráit összeütögetve, ko-
ponyáján győzedelmesen dobolva rendez-
tek táncestélyt a tűz körül. Tán még olyan
dédzsülönk is akadt, aki a velős csont ma-
radványából megalkotta az első, kevésbé
cizellált kürtöket, fuvolákat. Ilyenkor sok
minden járhatott a fejükben, de egyvalami
biztosan nem: hogy egy kipsztlóban
lévő faj torát ülik. Mint aztán ez megesett:
annak rendje és módja szerint hamarosan
ki is pusztultak a mamutok – többek között
a Homo Sapiens feneketlen étvágának és
leleményességének köszönhetően – így
manapság nem a hangszerkészítőknek ad-
nak munkát, hanem a régészeknek, meg a
Hollywood-i rajzfilmeknek.

Nem így kedves behemót kortársaink, az
elefántok. Őket bizony – bár e különösen
intelligens és békés óriásoknak még hosz-
szú távú terveik vannak e Földön – lélekte-
len emberszabásúak kalasnyikovokkal lö-
vik halomra napra-nap, hogy agyarákat
lefűrészelve további lélektelen kufárok-
nak adják el bagóért, hogy ők aztán vagyono-
kért értékesítsék az „elefántcsontot” jól szí-
tuált hölgyeknek-uraknak. Már ahol lehet.
Mert egyre kevesebb helyen lehet. Hála az
emberiség jobbik felének, mely néhány
évtizede egyre riadtabban látja, hogy azt a
faágot, mely a Teremtés Fájának törzséből
nőtt – errefelé Földnek hívják- lakói egy ré-
sze (a mamutlakomások esztelen és méltat-
lan utódai) módszeresen fűrészeleli maga
alatt. Ha még csak maga alatt! De mindany-
nyunk alatt! Ember- és állatfajokat, tengert
és szárazföldet mérgez és irt. A faág recseg-
ropog. Unokáink alatt tán már le is szakad.
A semmibe.

Nos, ezt próbálják megakadályozni mind-
azok, akik a Föld és az emberiség jövőjét a
következő havi fizetés, vagy a nyári üdülés
távlatainál kicsit messzebbre képzelik.

Így jött létre 1973-ban – többek között – a
CITES nevű nemzetközi szervezet. Hivata-
los meghatározása szerint: „a Washingtoni
egyezmény vagy más néven (CITES)
(Convention on International Trade in
Endangered Species of Wild Fauna and
Flora – egyezmény a veszélyeztetett vadon
élő állat- és növényfajok nemzetközi ke-
reskedelméről), nemzetközi kormányközi
egyezmény, amelyet azért hoztak létre,
hogy a vad növények és állatok egyedeivel
folytatott nemzetközi kereskedelem ne ve-
szélyeztesse fennmaradásukat.”

A CITES majd' minden ENSZ-tagállamban
képviselteti magát és igyekszik érvényt
szerezni alapelveinek. Nincs könnyű dol-
ga, hiszen nem kis biznisszről van szó: a ká-
bítószerek-kereskedelem után másodikként
rögtön a tiltott állat-és növénykereskedele-
m szerepel a nemzetközi bűnözési statisztika-
kban. Sok bizarr és egyben tragi-
kus adalék közül az egyik legszörnyűbb az
Ázsia milliomos férfiúi között oly népszerű
afrikai orrszarvú esete. Kihalni készülnek
– no, nem a vágyteli, ám célszerű tehetség-
ben szűkölködő urak! – hanem a saharai
konzervnyitónak is becézett négy lábúak,
akiket a sors olyan agyarral vert meg, amit
a fegyverrel felszerelt ember téveszméktől
vezérelve afrodiziákumnak használ.
Mondhatnánk: magára vessen a Teremtés,
ha egy ilyen grandiózus félreértésnek egy
egész faj esik áldozatul. Miért nem reklá-
mozza jobban a „kék tablettát”?

No, de hogy jön ide egy jámbor hegedűvo-
nó, fagott, vagy klarinét? Hát úgy, hogy az
elmúlt évszázadokban kevésbé érvényesült
civilizációnkban a környezet védelmével
kapcsolatos eszme, mi több, másfél évszáz-
ada még az ún. „nyugati civilizációban” is
sokhelyütt elfogadott volt a rabszolgaság
intézménye is. Hát majd pont néhány
négy lábú, vagy egy-két növény miatt ag-
gódtak volna?! Lévnék az ében, vagy az ele-
fántcsont jól használható, engedelmessé
tartós anyag, a hangszergyártók – ugyan-
úgy, mint a bútorkészítők, a dísz tárgyké-
szítők, a szobrászok, a hajóácsok és még ki
tudja hány mesterség jó szándékú kép-
viselői – tömegesen használták ezeket az
„anyagokat” termékeik készítéséhez.

Eközben a Föld egyre végzetesebben ala-
kult át. Fél kontinensnyi erdők tűntek el,
melyek afféle tüdőként gyártották nek-
ünk, élőlényeknek az oxigént. (Persze, ha
nem kell, nem kell. Én meggyőzhető va-
gyok. De mi lesz a sóhajommal?...). Állatfaj-
ok ezrei tűntek el, minek következtében
felborult a biológiai egyensúly és a Föld
egyensúlyát veszítve egyre kótyagosabb.

E kótyagos Földön sokszor a zene teremt
nemes pillanatokat, okoz katarzist, teszi a
létet elviselhetővé. Okoz-e eközben kör-
nyezeti kárt? Bizonyosan nem, hacsak az-
zal nem, hogy amióta nemzetközi
egyezmények rögzítik a tiltott anyagok
használatát, mégis tilosba téved. De té-
ved-e? Használunk-e a tilalom ideje óta til-
tott anyagokból gyártott hangszereket?
Tudjuk-e ezt bizonyítani? Egyáltalán me-
lyek ezek az anyagok, hiszen ha nem is tu-

dunk róluk, akaratlanul is bűnrészesek lehetünk!?

Nos, e kérdésekre keresett választ Európai uniós szervezetünk, a PEARLE, amikor a közelmúltban Brüsszelben hívott össze konferenciát e témakörben. (Hadd fordítsam az igeragozást ettől kezdve többes szám első személyre, hiszen e szervezet társelnöké-ként magam elnököltem ezt az összeívetelt.) Mi, az előadó-művészeti munkáltnatók kontinentális szervezete már csak azért is érdekelték vagyunk e kérdéskörben, mert hiszen a mi felelősségünk alapján működő zenekarokat fülelik le bizonyos rigorózus vámőrök, elkobozva vonókat, fagottokat, klarinétokat, hogy aztán turnék kerülhes-senek emiatt végveszélybe, vaskos bünte-tések nullázzák le a turné költségvetését. Más, de közös oldalról érintettek a hang-szerkészítők is. Tőlük vesszük az új hang-szereket, nem mindegy tehát, hogy melyet. Meghívtuk hát őket is. A Hegedű és Vo-nóhangszer-készítők Nemzetközi Szerve-zetének (EILA) elnöke képviselte szakmá-jukat, a CITES holland és svájci vezetője is eljött, de az EU kultúrával, valamint kör-nyezetvédelemmel foglalkozó bizottságá-nak vezető képviselői is ott voltak. Ugyan-úgy, mint az egyik legnagyobb fafúvós hangszerkészítő cég, a Buffet egyik veze-tője. A zenészek nemzetközi szakszerveze-ti szövetsége, a FIM szakérője is elfogadta a meghívást.

A konferencia meglehetősen sok meglepe-téssel szolgált. Hiába töltöm életem negye-dik évtizedét zenekarok körül, most kellett megtudnom, hogy CITES-ügyben nem-csak a vonók és néhány fúvós hangszer, de gitárok, xilofonok/marimbák, oboák, no és persze csembalók, zongorák is érintet-tek lehetnek. Az elefántcsont és ébenfa mellett hosszú lista olvasható a veszélyez-tettet, vagy kiveszőfélben lévő anyagokról. Pl.: kelet-indiai rózsafa, (Grenadilla Mpingo), boxfa, Cocobolo (Dalbergia retu-sa), spanyol cédrus (Cedrela odorata) hon-durasi rózsafa (Dalbergia stevensonii) kö-zönséges rózsafa (Dalbergia spp.) és még sorolhatnám hosszan.

Mit lehet tenni? Hangzott a kérdés minden érintett résztvevő szájából. Születtek vála-szok. Jók és rosszak. Az például nem jó vá-lasz, hogy a klarinétok és fagottok minden elemét mostantól műanyagból kell gyárta-ni. A jó válasz az, hogy több hangszergyártó cég felelős gondolkodással pl. Madagaszkáron, Mauritiuson ébenfaültetvényeket telepít és ápol. (Egy ingyen tanács azok-nak, akik telkükön terveznek efféle: ha kakaócsérjével együtt ültetik, akkor az ében gyorsabban növekszik. Ami további báto-rítást jelent: míg nálunk ez elképzelhetet-

len, e távoli civilizációkban a telepítések sokszor a helyi hatóságok korrupciója mi-att idegen kézen hoznak hasznot, s a be-fektető hoppon marad...)

Egyértelmű megoldást az jelent, ha az Európai Unió egységes igazolási rendszert vezet be és fogadtat el az összes külföldi – nem EU-s – hatósággal. Ennek útja, hogy az EU által létrehozott protokoll (eljárás-rend) és egységes formanyomtatvány (mely minden részletében megfelel a CITES elvá-rásainak), alapján a hangszereket birtokló intézmények, szervezetek, magánszemé-lyek felkeresik országuk CITES-képviselő-jét, aki a kijelölt és hitelesített szakértők vé-leménye alapján ráüti a pecsétet a forma-nyomtatványra. Ettől kezdve lehet utazni bárhová, a vámőr nem találhat kifogást hangszerünkön.

Nos, ezért kellett ez a konferencia, ezért kellett a szakértők, hogy az EU Bizottsá-ga lássa: nem jelentéktelen ügyről van szó. Mostantól rajtuk áll, mikor jön létre az egy-séges EU-s eljárásrend. Amíg ez nem törté-nik meg, bizony megeshet, hogy például az USA-ba lépve kellemetlenség ér bennün-ket. Nem elég, hogy vízumunk rendben le-gyen, de hangszerünknek is kell beutazási engedély. Ezt jelenleg Magyarországon a Vidékfejlesztési Minisztériumban lehet megkapni. (Egészen pontosan Kőrösi Le-ventét kell hívni az 1 795 38 16-os számon, vagy emailben a leveunte.koros@vm.gov.hu címen lehet vele kapcsolatba lépni.)

A helyzet bonyolultságát jelezve a konfe-rencián nem bírtam megállni, hogy be ne játsszam a közismerten vegetáriánus, lel-kes környezetvédő Paul McCartney – egyébként szelíden és költőien rasszizmus-ellenes – slágerét, melyet annak idején Stevie Wonderrel énekeltek. Ennek első strófája így hangzik: „Ebony and ivory live together in perfect harmony/ Side by side on my piano keyboard, oh Lord why don't we?” Hevenyészett fordításban: Ébenfa és elefántcsont tökéletes harmóniában élnek egymás mellett zongorám billentyűin, óh, Istenem, és mi miért nem? Bizony, nehéz lenne humanistaként ellenkezni a volt gombafejű nemes gondolatával. Ám mi is a dal kezdőszóinak első két szava? Ébenfa és elefántcsont. Bizony a CITES tiltólistáján kitüntetett helyen olvashatjuk a szerző me-taforájának két alanyát. Remélem, Sir Pault nem csípi fülön tiltott anyagok reklámo-zása miatt, ha New Yorkba, vagy Sydneybe menne. De azt is remélem, hogy hamarosan egyetlen európai muzsikuskak, zene-karnak, zenei intézmények sem lesz baja távoli országokban, ha vonóikkal, klarinét-jaikkal, fagottjaikkal, csembalóikkal át akarják lépni a határt. Kovács Géza

fiatal tehetségekkel, hanem a sikeres elő-adókkal való együttműködést is vállalta. Bíró Csilla ügynökségéről mostanában azon-ban kevesebbet hallani. Bár most is működ-nek, de szerinte megszűnt az előrelépési lehetőség, eltűntek a támogatók, ebben a szakmában itthon ma csak vegetálni lehet.

„Rettentően megváltozott az utóbbi néhány évben a komolyzenei piac” – meséli az egy-kori zongoraművész – *abogy a környezet is. Mások lettek, átalakult a publikum is. Fel-gyorsult minden és óriási a túlkínálat.*” Iro-nikusan hozzáfűzi, a központosítás jegyé-ben lehet, hogy az államnak ismét életre kellene hívnia az Interkoncertet, persze XXI. századi formájában. Bár ő kimaradna belőle, mert megszokta, hogy kreatívan és önállóan dolgozzon, így nem tudna csupán egy fogaskerékké válni.

„Korábban a művészek is megszokták, hogy mindent az Interkoncert, a Filharmónia in-téz, szervez a számukra. A kilencvenes évek-ben kezdtek egyre többen rájönni, hogy le kell válni az egyre kisebbedő, állami említk-ről, és meg kell próbálniuk maguknak érvé-nyesülniük. Elindult a szponzori rendszer, s ez 2000 után működött is. Mecénási támo-gatásokról készültek lemezek, születtek a produkciók, és elindult a menedzserképzés is. A művészek is látták, miért van ezekre az ügynökségekre szükség. Ekkor, 2007-ben vettem én is a bátorságot, és megalakítottam a saját ügynökségemet. Hittem abban, hogy-ba az ember jó munkát végez, ha jó a művész, a produkció, akkor van értelme, működhet, s nemcsak missziót teljesít, ha-nem meg is tud élni belőle.

Mostanra azonban megszakadt ez a folya-mat. Egy-két üdítő kivételtől eltekintve el-tűntek a támogatók. A cégek inkább a spor-tot preferálják a művészettel szemben... Amikor megszületett a Starlet, azt gondol-tam, két éven belül virágzó ügynökséggé válhat, hiszen valóban tehetséges fiatalok-kal dolgozunk. Mostanra azonban minden befagyott.”

Arról is váltunk néhány szót, mennyire ki-látástalan így a fiatalok helyzete, hiszen év-ről évre többen végeznek a Zeneakadémián, és el sem tudják képzelni, hogy ne előadó-művészek legyenek, hanem a zenei tudásu-kat máshogyan hasznosítsák. Néhányuk menedzselésével most már az Akadémia foglalkozik, a számuk azonban elenyésző. Az sincs benne a tananyagban, mit kell vár-niuk egy ügynöktől, milyen az együttmű-ködési etikett.

„Nem látom, hogy hol és hogyan lehet pró-bálkozni. Erről a piacról ma nem lehet meg-élni, mert nincs senkinek pénze, és min-

denki az életben maradásért küzd. Azoknak sem egyszerű a helyzete, akik állami támogatást kapnak, hiszen ezek az összegek csak utólag érkeznek meg. Most szinte minden önálló kezdeményezés el lett taposva... A Bíró Music Management mindenesetre működik. Igyekszünk mindent megtenni a nálunk lévő, tehetős fiatalokért, újakat azonban nem tudunk vállalni. Ennyi teendőnél ugyanis nincs kapacitásunk többre, miközben a bevételek éppen a költségekre elegendőek. Hét év után ezen túl kellett volna már jutnunk. Stagnálás van, fejlődés sehol. És sajnos, biába rendelkezünk szaktudással, kapcsolatrendszerrel, az sem mindegy, hol van az irodánk. Nem Londonban ülünk, és nincs mögöttünk egy régi, nagy ügynökség... Az itthoni piac nem működik, Nyugatra pedig nem nagyon tudunk betörni. Ugyanis ma már annyi anyagot kap mindenki a feltörekvő fiatalokról, hogy meg se nézi, nincs rá ideje. Inkább kér valakit a megszokott ügynökségetől... ”

* * *

Zenekari szinten

Ahogy az a hazai szimfonikus zenekarokra jellemző, a Savaria Szimfonikus Zenekar is saját szervezésében intézi a külföldi turnékat. Az együttes vezetője, Mérei Tamás elmondása szerint hogy egy olasz ügynökségük van csupán, ez a kapcsolat azonban hat éve tart. Vezetőnjével nagyon jó az együttműködésük, minden zenekarnak szóló megkeresést hozzájuk továbbít, cserébe

Olaszországon belül csak rajta keresztül kötnek szerződéseket. Ők is tőle hívnak vendégeket, idén például Shlomo Mintz érkezik Szombathelyre.

Az együttes egyébként – már csak a város elhelyezkedése miatt is – a története során mindig rengeteget utazott. Maribor, Ljubljana, Zágráb, Graz, Linz, Eisenstadt, Bécs, Pozsony azok közé a helyszínek közé tartozott, ahol rendszeresen megfordult a zenekar. A közeli Burgenland tartományt is szívesen ellátnák folyamatosan komolyzenével, ennek megvalósításán is dolgozik jelenleg az igazgató... Hiszen most is van olyan osztrák karmester, akivel évente több alkalommal fellépnek.

Mérei Tamás szerint, amit a Savaria tud, amikor a nemzetközi piacon megjelenik, az a remek ár-érték arány. Mivel magas színvonalon muzsikálnak, így nagy örömeikre az együttest szinte mindenhol visszahívják játszani. Azzal is tisztában vannak, hogy ma már mennyire fontos a külső, így például, ha bárhol megjelennek a muzsikások a rájuk szabott ruhákban, látszik, mennyire professzionálisak, s a zeneélés nívója mellett a színpadképre is figyelnek. Ha pedig bármely koncertszervezőnek elmondják, Vásáry Tamással lépnek fel, a művész neve minden ajtót kinyit...

„A magyar kultúra terjesztése, népszerűsítése feladatunk, arról nem is beszélve, hogy a vendégszerepléseknek a közönségformáló ereje is nagy – teszi hozzá Mérei Tamás – Az elődömnök a milánói Verdi-teremben

volt kapcsolata, egy évben kétszer-háromszor is mentünk oda muzsikálni. Most viszont én kezdtem a kapcsolatokat építeni. A második öt éves igazgatói pályázatom egyik fontos célkitűzése, hogy gyakrabban szerepeljünk külföldön, rangos helyszíneken. Régebben rendszeresen jártunk koncertezni Németországba, a Benelux államokba, Franciaországba. Szeretném mindezt feléleszteni. Eddig a távolabbi utakra nem vállalkoztunk, mert sok a családos muzsikus, ráadásul tanít a zenekar jelentős része. Most azonban úgy tűnik, ismét szívesen utaznának a zenészeink távolabbi helyekre. Amikor ezekről a vendégszereplésekről tárgyalok, akkor az egyik fő szempontom a minőség. Az elmúlt évek során már építettem a kapcsolatokat. Eddig sajnos nem maradt elegendő időm minderre, de szerencsére a társulatunk új státuszokkal gazdagodott, a menedzsment is bővült egy új taggal, így nekem is több időm jut arra, hogy a külföldi vendégszerepléseken dolgozzam. A megfelelő szálnak meg kell lenniük, hiszen ismeretlenül akármilyen gyönyörű anyagot sem érdemes elküldeni. Talán a kapcsolatok kialakításában az is segít, hogy világsztárok lépnek fel nálunk, s bízom abban, hogy aki megismeri a Savaria Szimfonikus Zenekart, az a jó hírért viszi mindenfélé. Úgy vélem, a Ramón Vargasszal adott koncert segített abban, hogy Plácido Domingo is tárgyaljon velünk... Bízom benne, hogy ez a tendencia folytatódik!”

R. Zs.

„Az életben maradás múlhat egy kis pluszpénzen”

Herboly Domonkos: „A lehető legméltányosabb elosztásra törekedett a Zeneművészeti Bizottság”

A zenekarok és énekarok számára minden ősszel az egyik legnagyobb kérdést az jelenti, hogy a költségvetési törvényben milyen éves támogatás szerepel a következő esztendőben a nevük mellett. Néhány éve már a kritérium-rendszer számait is figyelembe véve tesz javaslatot az állami támogatás elosztására a Zeneművészeti Bizottság. A számokról, a döntések okairól és a különböző változásokról a bizottság egyik tagja, Herboly Domonkos beszélt.

I Változott-e 2015-re a felosztható keret nagysága, és ha igen, akkor ennek mi volt az oka?

– A teljes keret a tavalyi összeghez képest csökkent, de éppen csak annyival, amennyi a kiemelt kategóriából kikerült együttesek korábbi támogatása volt.* Jövőre még mindig több mint 1,7 milliárd forint várható. A törvény előírásai miatt három együttes, a Purcell Kórus, az Orfeo Zenekar és a Szent Efrém Férfikar állami támogatása a minősítést megtartva nagyon lecsökkent volna, hiszen nincsenek egész állású művészeik, így okosabb volt áttérniük a pályázati kategóriába. Annak érdekében, hogy ne kerüljön működésük veszélybe, a minisztériumi döntéshozók – szerintem nagyon helyesen

– úgy döntöttek, hogy vihetik magukkal a támogatási összegüket a másik kategóriába.

I Mindez mennyiben változtatja meg az ottani, korábbi helyzetet? Ezek szerint a többi pályázó támogatása sem csökken az újak miatt...

– E három együttes korábban kiemelt besorolású volt. Támogatásuk mértékének jelentős részét a létszám alapján kapták, azonban 2014. január 1-jétől a létszám szorzójának esetében csak a teljes állásban foglalkoztatott művészek számítanak. E fent említett együttesek művészei jellemzően nem az együttesek által, munkaviszonyban foglalkoztatottak, így a szervezetek támogatása hűsbavágoan lecsökkent volna. Annak ér-

* Táblázatok, diagrammok a 28–29. oldalon